

A PÉCSI PÜSPÖKI JOGLYCEUM EMLÉKEZETE 1833–1923

Szerk. Kajtár István, Pohánka Éva, PTE ÁJK, Pécs, 2009, 313.

2009-ben, az ezer esztendőös Pécsi Egyházmegye és a „Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010” programsorozat felvezető évében, valamint a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara első pécsi tanévének 85., és a pécsi Püspöki Jogi és Filozófiai Lyceum alapításának 175. évfordulója apropóján *A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923* címmel konferenciát tartottak, melynek azonos című összefoglaló tanulmánykötetét tartja kezében az olvasó.

A 14 tanulmányt tartalmazó kötet nem pusztán a pécsi jogi képzés történetébe ad betekintést, hanem más jogakadémiák korábbi működéséhez is adalékkal szolgál.

A kötet öt érdemi részből áll, melyeket a Köszöntések és olyan kiegészítő részek kereteznek, mint az egyes jogakadémiák szerint közölt történeti bibliográfia, a Szepesy Ignác emléktáblájának sorsát bemutató Epilógus és az egyes tanulmányok tárgyául szolgáló képzési helyekről és oktatókról készült képek.

A könyv első érdemi része a jogakadémiák általános, illetve egyes jogakadémiák történetébe vezeti az olvasót. *Mezey Barna* tanulmánya átfogó képet ad a korabeli jogi képzés formáiról, így a mai érdeklődő előtt is feltárul a 17–19. századi magyarországi jogászképzés helyzete. Az ország egyetlen egyetemi jogi képzése (Nagyszombat) mellett, a jogakadémiák, joglyceumok látták el azt a feladatot, amelynek célja a jogi ismeretekkel rendelkezők számának növelése. Ez a „jogtechnikusi képzés” azonban korántsem azonos a jogászképzéssel, s maga a „jogakadémia” kifejezés mögött is sokkal árnyaltabb tartalmat kell tudatosítanunk, mint azt gondolnánk. A 17–18. század folyamán egymás után meginduló (felekezeti) jogi képzések „nem jogászképzésről, csupán jogi ismeretek oktatásáról tanúskodnak.” A szerző a 18–19. század jogi oktatást érintő reformjain keresztül mutatja be a „jogakadémia” elnevezés mögötti képzési tartalom és oktatási szervezet változásait, melyek jól rávilágítanak az egyetemi jogászképzés és az állami szolgálatra való akadémiai felkészítés minőségi különbségeire.

Mezey Barna munkája megalapozza a kötet ezen részének következő tanulmányait, amelyek immár konkrétan egy képzési hely történetét mutatják be (Pécs, Eger, Miskolc).

A néhai *Rajczy Péter Pál* jogász, tanár, egyház- és oktatástörténeti kutató 1998-as, most újraközölt tanulmánya a Pécsi Püspöki Jogakadémia történetét dolgozza fel nagy alapossággal, s mint ilyen szervesen kapcsolódik az előző tanulmányhoz. Csak úgy, mint *Jusztinger János*nak – több helyen a jogakadémiai képzés modelljeként emlegetett – egri képzést bemutató munkája, amely a bevezető, általános történeti fejezethez ha-

sonlóan az oktatási reformok nyomán vázolja az egri lyceum és az egri egyetemi szintű oktatásra törekvés megjelenését az elmúlt századok folyamán. A sort *Stipta István* munkája folytatja. A miskolci jogakadémia történetét ismertető munkája folytatja. A miskolci jogi képzés az első világháborút követő változások következtében indult meg az eperjesi jogakadémia utódjaként. A tanulmány a jogakadémia történetébe mintegy beleágyazza az ott oktató tanárok munkálkodását is, s ezzel átvezet a tanulmánykötet következő részéhez, amely a „Jogtanárok” címet viseli.

A jogi oktatás helyszínének, a joglíceumok, jogakadémiák történetének taglalása után ugyanis a kötet második érdemi része az oktatókkal, a jogtanárokkal foglalkozik. A hat tanulmányból álló egység a pécsi joglyceum legmeghatározóbb tanárait mutatja be, s ezzel a kötet visszatér a téma szűkebb, pécsi vonatkozásaihoz. Elsőként – *Kajtár István* munkája nyomán – Késmárky István jogakadémiai igazgató, jogi kari dékán életét és munkásságát ismerhetjük meg. A szerző a bemutatandó jogtanár halálhírének felidézésével kezdi tanulmányát, amely alkalmat adott Késmárky István gazdag életútjának áttekintésére. Az 1887-ben pappá szentelt későbbi igazgató ismert volt Károlyi Mihály nevelőjeként is. Az életrajzi adalékok után Késmárky oktatási tevékenységéről olvashatunk, amely két területre, a jogtörténetre és a kánonjogra terjedt ki. Majd szakmunkáiról, közéleti szerepvállalásairól és magánéletéről is szó esik. Ezután ismét a gyászról és az emlékezésről szólnak a szerző sorai keretbe foglalva az első jogi kari dékánt felidéző tanulmányt.

Csöndes Mónika szintén kettős feladatra vállalkozott, egyrészt a magánjog pécsi jogakadémiai oktatásának, másrészt Schaurek Ráfael munkásságának bemutatására. Ennek megfelelően a tanulmány két nagyobb részből áll. A magánjogi oktatást taglaló egység érdekessége, hogy a szerző külön kitér az osztrák jog (ausztriai magánjog) oktatásának történetére, s arra a kérdésre keresi a választ, hogy e tárgy presztízse meddig tartott ki, azaz meddig találjuk meg az oktatott tárgyak körében. Egészen a 20. század közepéig, az 1946/47-es tanév kezdetéig, csaknem száz évig tanultak ausztriai magánjogot a kor joghallgatói, éppen Schaurek Ráfael volt az, aki 1941-ben javasolta a tárgy elhagyását. A tanulmány második egysége az egykori tanítvány segítségével emberközelebbi képet rajzol a jogtanárról, Schaurek Ráfaelről.

A jól ismert büntetőjogász, Angyal Pál munkásságát *Balogh Ágnes* idézi fel. A nagy tehetségű jogász nemcsak Péccsett született, hanem oktatói pályája is ebben a városban indult előbb a pécsi felső kereskedelmi iskolában, majd 1898 és 1912 között a Pécsi Püspöki Joglyceumban, s végül a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen fejlődött be. Angyal Pál életútját a szerző három részben mutatja be: a tanulóévekkel kezdi, majd bővebben szól pályafutásáról, végül a jogtudós magánéletéből is kapunk egy kis képtöréket a balatonszemesi fürdőegylet kapcsán.

Pókecz Kovács Attila munkája nem egy tanár munkásságát emeli ki, hanem egy tantárgy, a római jog pécsi oktatásáról szól általában, ami természetesen nem nélkülözheti a tárgy oktatóinak említését. Ennek megfelelően a szerző rövid portrékat rajzol a

pécsi római jogi oktatókról: Herczegh Mihályról, Szele Andorról, Szeredy Józsefről, Friedl Károlyról és Vasváry Ferencről. Utóbbi munkásságáról és azzal kapcsolatban a jogakadémiai közéletéről is bővebben olvashatunk a következő tanulmányban *Schweitzer Gábor*tól. Végül a kötet ezen részét *Lengvári István* dolgozata zárja, amely már egy új korszakba, az egyetemi kari évekbe kalauzol. A Pozsonyból menekülni kényszerülő Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem „előbb Budapesten, majd Pécssett talált otthonra. A Jog- és Államtudományi Kar tanári gárdájának kialakításában a pécsi jogakadémiai tanárok is részt vettek” – írja a szerző, s ezt követően kisebb fejezeteket szentel Késmárky István, Mihályffy Ernő, Vasváry Ferenc, Vinkler János, Schaurek Ráfael és Faluhelyi Ferenc egykori jogakadémiai tanárok „új” karon betöltött szerepének.

A kötet következő érdemi része a joghallgatókról szól, amelyben két tanulmánnyal találkozhat az olvasó. Az első szerzője *Márfi Attila*, aki „az egykori Püspöki Jogakadémia keretein belül (gyakorta azon kívül is) zajlott egyesületi és társasági élet felvázolására” vállalkozott. A sokrétű forrásbázisra épülő tanulmány sorba veszi a Jogliceum égisze alatt működött egyesületeket, majd a pécsi joghallgatók társasági életéről szól, amelybe betekintve még a betiltott párbajokról is szó esik. E tanulmánynak köszönhetően érdekes információkkal gazdagodhatunk a szegény sorsú joghallgatókat támogató és még könyvtárat is fenntartó Pécsi Jogász Segélyező Egyletről, az irodalmi indíttatású, de rövid életű Pécsi Jogászköréről, a szerző szerint közművelődési kuriózumnak számító jegyzőkönyveket hátrahagyó Pécsi Jogakadémiai Olvasóköréről, az elsősorban szociális és kulturális célú Dunántúli Széchenyi Szövetségről, az akadémiai egyesületek rendezvényein szórakoztatást biztosító Pécsi Jogász Dalárdáról és a Jogász Cigányzenekekről, amely persze nem vehette fel a versenyt Pécs elsőrangú cigányprímásaival. A szerző röviden említést tesz a Jogakadémiai Mária Kongregációról is, amelyről bővebben a kötet következő szerzője, *Tengely Adrienn* tollából olvashatunk. A Szepesy püspök által alapított intézmény működésének finansziális feltételei a 19. század végére megváltoztak, így az akkori vezetők és fenntartók jelentős nehézségekkel kerültek szembe. A hiányt ekkorra kénytelenek voltak a székesegyházi uradalom fölös jövedelmeivel kipótolni. E nehézségek és megoldások körülményeit tárja fel *Horváth István* tanulmánya, amelyet a könyv külön egységének tekinthetünk.

Ugyancsak külön rész foglalkozik a jogliceumi jogi szakkönyvtár sorsával. *Pobánka Évánától* többek között azt is megtudhatjuk, hogy a fokozatosan gyarapodó könyvtár életében jelentős fordulat következett be 1919. június 20-án, amikor is „a szerb hadsereg a gyűjtemény 6048 művét, 11 405 kötetben magába foglaló állományát lefoglalta, és a berendezési tárgyakkal – az utolsó villanykörtéig bezáróan – a működésre vonatkozó irattári anyaggal együtt »hadiszákmány gyanánt« elszállította”, és azt csak 1941-ben sikerült visszaszerezni hosszas küzdelem után.

Végül – az Epilógust és Képeket megelőzően – a könyv további adalékkal szolgál, hisz a jogakadémia általános története iránt érdeklődő olvasók a „Jogliceumok bib-

liográfiája” című részben a legfontosabb munkák adatait leheltek fel. Azok is, akik a kolozsvári, az egri, a nagyszebeni, a győri, a kassai, a pozsonyi, a nagyváradi, a sáros-pataki, a debreceni, az eperjesi, a pápai, a kecskeméti, a máramarosszigeti és a pécsi jogakadémiák történetéről szeretnének többet megtudni, haszonnal forgathatják e bibliográfiát. Az előbbi hosszú felsorolás is azt mutatja, hogy nemcsak a pécsi jogászképzés, hanem az ország más városaiban otthonra találó különböző típusú jogi képzési helyek története is érdeklődésre tarthat számot és további kutatások tárgyát képezheti. Jelen kötet kettős feladatot vállalt azzal, hogy nem pusztán egy, a pécsi jogliceum történetét mutatta be sokrétű tanulmányain keresztül, hanem a pécsi „történetet” országos környezetbe ágyazva járul hozzá jelentősen a jogakadémiákról alkotott kép színésítéséhez és ismereteink bővítéséhez.

Megyeri-Pálffy Zoltán